

Ἔτος Γ'.

Ἀθήναι, τῆ 1 Νοεμβρίου 1900.

ΑΡΙΘ. 21.

Ἀνατολίτις.

ΑΝΤΙ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

Ο ΤΥΠΟΣ ΚΑΙ Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΜΑΣ

Καὶ ἄλλοτε καταδικάσαμε δημοσίᾳ τὸν καθημερινὸν μας τύπον ὡς πρὸς τὰ φιλολογικὰ μας ζητήματα καὶ ὡς πρὸς ἀνθρώπους μάρτυρας μιᾶς εὐγενούς ιδέας, ὅπως εἶναι οἱ πλείστοι μας συγγραφεῖς καὶ ποιηταί. Καὶ ὑψώσαμε τὴ φωνὴν ἐναντίον τοῦ τύπου, ὄχι βέβαια, ἀπὸ ἀτομικὸ συμφέρον ἢ προσωπικὸν λόγον (ἴσα ἴσα μοῦ φαίνεται ὅτι σ' αὐτὴ τὴν περίστασιν καὶ ἂν ἔχη κανένας λόγον τέτοιο τὸ πειρὸν φρόνιμον εἶναι νὰ μὴν ὀμιλήσῃ, γιατί εἴμπορῃ νὰ θυσιασθῇ τ' ἀδίκου) ἀλλὰ μόνον ἀπὸ ἑνὸς αἰσθημα ἀνώτερον καθήκοντος, ὅς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ τὸ εἰπώμεν καὶ ἀπὸ κάποιον πόνον πατριωτικὸν καὶ ἱερὸν καὶ αὐτὸ ὅς μὴ μᾶς τὸ ἀρνηθοῦν. Ἀλλὰ εἴμποροῦμε νὰ φωνάζωμε δυνατὰ

ἕως τ' ἄστρα, πῶς εἶναι δυνατόν αὐτὴ μᾶς τὴν εὐλικρίνεια νὰ ὑπάρξουν πολλοὶ καὶ ἀνάμεσα ἀκόμη σ' αὐτοὺς ποῦ κατηγοροῦμε ποῦ θὰ τὴν ἐκτιμήσουν καὶ θὰ μᾶς ἀποδώσουν δικαιοσύνην. Καὶ ὕστερα ἀπὸ μιὰ τέτοια διαβεβαίωσιν δὲν ἐμποδιζόμεθα νὰ τὴν εἰπώμεν ὅλα παστρικά καὶ ξάστερα, καὶ κολακευόμεθα νὰ πιστεύωμεν πῶς εἴμεθα ἀνώτεροι ἀπὸ κάθε φόβου καὶ κάθε δολιότητος.

Βέβαια δὲ θὰ συμφωνήσω μὲ τὸν κ. Ροῖδην ποῦ μᾶς εἶπε, πῶς δὲν ὑπάρχει σύγχρονη ἔθνικὴ φιλολογία, οὔτε εἴμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ, ἐννοεῖται πάντοτε ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἔτσι πάντα ὁμιλήσῃ ὁ κ. Ροῖδης καὶ πρὸ εικοσαετίας ἀκόμη ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔλεγε, μὰ τότε ἐξέχασα ἐξύμνει τὸν Βαλαωρίτη καὶ τὸν Παράσχο καὶ ἠλπίζε πολλὰ ἀπὸ τοὺς νεωτέρους. Ὁ κ. Ροῖδης φαίνεται πῶς δὲν διαβάσει ἀπὸ τὰ τότε, τοῦλάχιστον Ἑλληνικὰ καὶ τοῦτο τὸ ξέρω, διότι γνωστὸς ποιητὴς τὸν εἶχε τελευταίᾳ ἐπισκερθῆ, ὁ δὲ κριτικὸς μᾶς κ. Ροῖδης τὸν διεβεβαίου πῶς πρώτη φορά ἔκλυε τ' ὄνομά του, καὶ ὅς μὴν ὑπῆρξε περιοδικὸν, ἐφημερίδα, ἡμερολόγιον, ποῦ νὰ μὴ ἐδημοσίευσεν πολλοὺς, μὰ πάρα πολλοὺς στίχους αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ. Ὅσο γὰρ τὰ ἄλλα ποῦ ἐζήτησε ὁ κ. Ροῖδης ν' ἀποδείξῃ, πῶς δὲ μπορεῖ νὰ ἀναπτυχθῇ κ' ἐδῶ ἡ φιλολογία μᾶς, διὰ τὴν ἔλλειψιν π. χ. ἀρχαίων πύργων, Στουάρτ κλπ. Τὰ ἀφίνομεν ἐπὶ τοῦ παρόντος, καθὼς λέγει καὶ ὁ κ. Ροῖδης.

Ἡμεῖς παρατηροῦμεν ὅτι παρουσιάζεται κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν μιὰ δράσις φιλολογικὴ, ποῦ πρέπει νὰ χαίρεισθῃ μὲ μεγάλο ἐνθουσιασμὸν καὶ ὅτι εὐρισκόμεθα πρὸ ἐνὸς ὄργασμου καὶ μιᾶς ζυμώσεως. ἀπὸ ὅπου πολλὰ καλὰ καὶ τῶρα λάμπουν, τοῦλάχιστον εἰς δύο εἶδη, τὴν λυρικὴν ποίησιν καὶ τὸ διήγημα.

Οἱ ποιηταί, κάποιος φιλόσοφος εἶπε, πῶς εἶναι οἱ προφῆται τοῦ μέλλοντος. Ὁ ποιητὴς εἶναι σημασιόφορος κάθε μεγάλης ιδέας. Μερικοὶ χρονογράφοι μᾶς γὰρ νὰ ἐπιδείξουν πνεῦμα τάχα θετικόν, δὲν κάνουν ἄλλο παρὰ νὰ κεραυνοβολοῦν τοὺς ποιητὰς ἐνῶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι στὰ χρονογραφήματά τους πασχίζουσι ν' ἀναδειχθοῦν, τίποτε ἄλλο, παρὰ μικροὶ ποιηταί. Λέγουσι μερικοὶ πῶς ἡ τεχνοκριτικὴ δὲν ἀνεφάνη ἀκόμη στὸν τόπον μᾶς ἀλλὰ ἂν εἶναι τοῦτο ἀληθές δὲν δικαιολογεῖ ἐξολοκλήρου καὶ τῆς ἀχρισίας ποῦ διαβάζομε κάθε μέρα στῆς ἐφημερίδας. Γιατί τί ἄλλο εἶναι αὐτὸ παρὰ ὅταν σήμερον ἀνεβάλλῃς ἕναν ποιητὴν στοὺς ἐφτά οὐρανοὺς, αὔριο τὸν ἴδιον ποιητὴν νὰ θέλῃς νὰ τὸν στείλῃς εἰς τὸ Δρομοκαίτειον διὰ μιᾶν ψευτοφιλοτιμίαν σου, ἔτσι γὰρ ἕνα πείσμα; Εἴμπορεῖ ἕνας δημοσιογράφος νὰ γράφῃ ἐμπορικὰς ἐπιθεωρήσεις, ἂν ἔχη πολλὰ πούλερικά ἢ ἀγορὰ καὶ ὅτι τὸ κρέας ἔχει σήμερον μιὰ καὶ σαράντα καὶ αὔριο μιὰ καὶ ἐξήντα, ὄχι ὅμως καὶ νὰ γράφῃ στήλῃς ὀλόκληρας γὰρ κάποιαν Ρινάλδην, ἐπειδὴ εἶναι γραμμένη εἰς τὴν ἀγαπητὴν του καθαρεύουσα, καὶ νὰ ὑβρίζῃ ὅλους τοὺς ἄλλους ποιητὰς καὶ νὰ τοὺς συνιστᾷ ἐξαμβλώματα, πρὸς διδασκαλίαν. Μὰ ὀλίγον οἶκτον ἐπὶ τέλους, ἂν ὄχι τίποτε ἄλλο. Τί νὰ πῇ κανεὶς δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι μὲ ἕνα διαφορὰκι τοὺς

ἀπό προστυγιά τους και ἀπό ἀμάθειά τους και κακία τους, σπαράζουσαν μιὰ εὐαίσθητη καρδιά, ὅπως εἶναι ἡ καρδιά κάθε ποιητοῦ.

Ὁ ποιητὴς ὁ ὅπως δὴποτε ἀξίος τοῦ ὀνόματος πρέπει νὰ περιβάλλεται μὲ κάποιαν ἱερότητα. Δὲν ξεύρω αὐτὸ ἀν ἐσκέφθη κανένας ποτὲ δημοσιογράφος μας. Τοῦλάχιστον σ' ἐμᾶς ποῦ δὲν ἔχομεν μεγάλους ποιητὰς αὐτὸ ἐπιβάλλεται. Ἀπὸ τὴν φιλολογίαν μας, πρέπει πολλὰ νὰ ἐλπίζωμεν διότι αὐτὴ κυρίως θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν μόρφωσιν χαρακτῆρων, εἰς τὸν ἐξευγενισμόν μας και τέλος εἰς τὸν ἀνθρωπισμόν μας. Βιομήχανε δημοσιογράφε, ἔμπορε δημοσιογράφε, ρεγουλὰρισε κομματάκι τὴν γκουρντισμένη σου μηχανή.

Τί ἔκαμεν ὁ τύπος διὰ τὸ Ἑλληνικὸ θέατρο;

Εἶναι μεγάλη ἀλήθεια, πὼς τὸ δράμα και ἡ κωμῶδια ἀκόμη δὲν ἀνεπτύχθη, ὅπως ἀκόμη και τὸ μυθιστόρημα δὲν ἀνεφάνη.

Τὰ καθημερινῶς παιζόμενα θεατρικὰ ἔργα, εἶναι εἰμπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς ἀπόπειραι. Στὴν Ἑλλάδα μόνον ἡ λυρικὴ ποίησις και τὸ διήγημα ἔχουν κάμει κάποιαν πρόοδο. Ἀκόμη ἕνας λόγος περισσώτερος, ποῦ τὸ θέατρο μένει στάσιμο, εἶναι ἡ ἀναρχία ποῦ βασιλεύει τῶν ἡθοποιῶν μας ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος και ἡ σκληριὰ ποῦ τοὺς πλῆκνει ἀπὸ τὴ δημοσιογραφία μας ἀπὸ τὸ ἄλλο. Κάθε ἡθοποιὸς ποῦ ἀνέβη δυὸ τρεῖς φορές στὴ σκηνή, μας παρουσιάζεται θιασάρχης σὲ λίγο. Καθε δημοσιογράφος ποῦ μπορεῖ νὰ γράφῃ λίγες ἀράδες γιὰ κάθε παράσταση εἶναι και ὁ τυραννίσκος τοῦ θιάσου. Αὐτὸς ὁ δημοσιογράφος, ὅ,τι δώσει πρὸς παράστασιν εἶναι καλὰ δομένο. Ὁ θιάσος ποῦ τὸ πάρη θὰ τ' ἀνεβάσῃ, ἀλλοιῶς δὲ γράφεται γι' αὐτὸν τίποτε, δὲν ὑποστηρίζεται τὸ θεῆτρό του ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα.

Δὲ μ' ἀρέσουν αἱ παρεξηγήσεις. Δὲ θέλω νὰ πῶ μ' αὐτὰ ὅτι δὲν εἶναι μερικοὶ δημοσιογράφοι μας ἀξιοὶ νὰ παρουσιάσουν δραματικὰ ἔργα, ὅχι θέλω μόνο νὰ παρατηρήσω τὴν ἐπέμβασιν τὴν τυραννικὴν, ἀς τὴν ποῦμε ἔτσι τῆς δημοσιογραφίας μας, ἡ καλλίτερα τῶν πλείστων δημοσιογράφων μας. Τὸ θέατρο δὲν προστατεύεται, δὲν εὐεργετεῖται, καθὼς ἔπρεπε μ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ τυραννεῖται. Τὰ δύο τρίτα τῶν μέχρι τοῦδε ἀναβιβάσθεντων ἔργων ἀνήκουσιν εἰς δημοσιογράφους και τὰ ἄλλα τὰ περισσώτερα ἐπαίχθησαν κατὰ σύστασιν και ἀπαίτησιν δημοσιογράφων.

Δὲν ἀρνείται κανένας πὼς ὁ τύπος εἶναι μιὰ δύναμις πρώτης τάξεως, πὼς εἶναι δίκιο πο μαχαίρι, και ὁ δημοσιογραφικὸς κάλαμος εἶναι ξίφος, κατὰ τὸν Ζολᾶ, ἀλλὰ δὲν εἶναι και σωστὸ ἡ δυνάμεις αὐτὴ νὰ ἔχη ὄλους σκλάβους, ἴσα, ἴσα, πρέπει νὰ βοηθῆ τὴν λευθερίαν, και ὅχι τὴ σκληριάν. Κάποιοι ἄλλοι, τὸν καθαστὸ δημοσιογράφου τὸν παρωμοίασε μὲ λαγωνικὸ σκύλο, ποῦχει δυνατὴ μύτη, αὐτὴ και μάτι και πόδια γρήγορα, γιὰ νὰ ἐπιτυχεῖ τὸ σκοπὸ του. Ὅπως ὅμως πολλὰ πράγματα ἀκόμη στὴν Ἑλλάδα μας δὲν εἶναι βαλμμένα στὸν τόπο τοῦ, ἔτσι και ἡ δημοσιογραφία μας σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα δὲν πᾶει καλῶς.

Δὲ μπορεῖ ν' ἐδῶ αὐτοὶ οἱ εὐλογημένοι θιασάρχαι νὰ χουρῶν ἕναν ἄνθρωπο ἀπὼς εἰδικὸ, ποῦ νὰ τὸν ρωτοῦν γιὰ κάθε ἔργο ποῦ θέλουσιν νὰ παίξουν; Ἄς πάρουν ἐπὶ τῆς ἐλευρίας δημοσιογράφου νὰ τὸν ἔχουν γι' αὐτὴ τὴ δουλειάν, νὰ γλυτώνουν τοῦλάχιστον ἀπὸ ὄλους τοὺς ἀλλοίους. Τὸ βασιλικὸ θέατρο ἡ ἔθνη, ὅπως τὸ λένε μερικοὶ, μόνο και μόνο γι' αὐτὸ μὲ ἐνθουσιάζει, ὅ,τι οἱ ἡθοποιοὶ δὲν

θὰ εἶναι σκλάβοι τῶν δημοσιογράφων και ἀκόμη δι' ἕνα ἄλλο, δὲν πιστεύω νὰ βασιλεύῃ ἀναρχία μεταξὺ τῶν ἡθοποιῶν. Κάθε ἕνας λοιπὸν ποῦ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν πρόοδο σ' αὐτὸν τὸν τόπο, πρέπει νὰ χαιρετίσῃ μὲ χαρὰ τὸ βασιλικὸ μας θέατρο μὲ τὴ νέα του δραματικὴ σχολή.

Ποῖος ξέρει; Τὸ βασιλικὸ αὐτὸ θέατρο θὰ κινήσῃ τὴν ἀμιλλὰ και τῶν ἄλλων θεάτρων, θὰ φιλοτιμήσῃ και τοὺς ἡθοποιούς μας και θὰ φρονιματίσῃ και θὰ βάλῃ στὴ θέσιν τοὺς κάμποσους δημοσιογράφους, ποῦ ὀνειρεύονται θεατρικὲς δάφνες, διότι τὸ θέλουν και τοὺς περνάει νὰ κάμνουν ὅ,τι θέλουν στὰ ψευδοθεατρὰκια μας.

Θὰ μοῦ παρατηρήσετε ὅτι πολλὰς φορές κύριε ὁ τύπος ἐξυπνήσῃ τὴ φιλολογία μας και ἔκαμε τὸ καθήκον του. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ καλὸ θὰ ὅσα εἶπω εἶναι ὅσα μιὰ σταγόνα ἐλαίου μέσθ σ' ἕνα ὠκεανὸ ποῦ συνταράζει ἀπερίγραπτη τρικυμία. Καὶ τὸ συμπέρασμα εἶναι πὼς ὁ τύπος δὲν ἔκαμε και δὲν κάμει κατὶ περισσώτερο, ποῦ ἀν ἤθελε μποροῦσε νὰ τὸ κάμῃ γιὰ τὴ νεογέννητη φιλολογία μας ποῦ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ πρασασία πατρικὴ και ἀγάπη μητρικὴ.

Χρ. Βαζλεντις

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΙΣΤΡΙΩΤΟΥ

ΑΙ ΤΡΕΙΣ ΠΕΡΙΟΔΟΙ

Ὁ πνευματικὸς τοῦ ἀνθρώπινου γένους βίος διαιρεῖται εἰς τρεῖς περιόδους, τὴν θεοκρατικὴν, τὴν ἠθικὴν και τὴν ὑλικὴν. Αἱ τρεῖς αὗται περιοδοὶ ἐξετυλίχθησαν και ἐπανεληφθησαν κατὰ τὴν αὐτὴν σειρὰν ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις. Ἀπὸ μὲν τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν Περσικῶν ἤκουζεν ἡ θεοκρατικὴ, ἀπὸ δὲ τούτων μέχρι τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἡ ἠθικὴ και ἀπὸ τούτου μέχρι τοῦ Μέσου αἰῶνος ἡ ὑλικὴ. Καὶ πάλιν ἐν μὲν τῷ μέσῳ αἰῶνι ἐπανεληφθη ἡ θεοκρατικὴ, ἀπὸ δὲ τῆς ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων ἡ ἠθικὴ και ἐντεῦθεν διατρέχουσαν τὴν ὑλικὴν. Οὕτω λοιπὸν αἱ τρεῖς περιοδοὶ βαινοῦσι κατὰ τροχιάν και ἐπανερχοῦνται οὕτω κανονικῶς, ὡς αἱ ὠραι τοῦ ἔτους. Διὰ τοῦτο εἶναι ἴδιον ἀνισορροπητῶν ἀνθρώπων τὸ σεμνύνεσθαι, ὅτι ζῶσιν ἐν τῷ χειμῶνι τοῦ ὑλισμοῦ και οὐχὶ ἐν τῷ θερεὶ τῆς ἠθικῆς περιόδου.

Ἐκάστη τῶν περιόδων τούτων ἔχει ἴδιον ἦθος. Ἐν μὲν τῇ θεοκρατικῇ τῆς ἀρχαιότητος ἐποχῇ ὁ Ὀμηρος και ὁ Ἡσίοδος μετὰ τῶν ῥαψωδῶν αὐτῶν, οἱ ἱερεῖς και οἱ μάντιες μετὰ τῶν ἰσοίων και τῶν μαντιῶν, ὁ Ζεὺς πάλλιν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τὸν κεραυνόν, οἱ ἄλλοι θεοὶ πανταχοῦ τρέχοντες πρὸς ἐπίδειξιν τῶν ἰδίων θαυμάτων και οἱ θνητοὶ πλήρεις θρησκευτικοῦ αἰσθηματος και μεστοὶ ἀνυποκρίτου εὐλαβείας χαρακτηρίζουσι περιόδον, ἐν ἧ ἡ τοῦ θείου θέλησις και οὐχὶ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα τιμᾶται.

Ἀλλ' ἐν Περσικοῖς ἡ ἑλληνικὴ διάνοια πρὸς τὴν βαρβαρικὴν ὑλὴν συγκρουσθεῖσα και ταύτης κρατήσασα τὸ ἦθος τῆς ἡγουμένης περιόδου ἠλλοίωσε. Κατὰ τὴν ἠθικὴν ταύτην πε-

ρίο δ ο ν τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα εἰς τὴν ὑπερτάτην τῆς ἀναπτύξεως βαθμίδα ἐξαρθὲν και παντοειδῶς ἐνταθὲν ἐξεύρε τοὺς αἰώνιους και ἀναλλοιώτους νόμους τοῦ καλοῦ, τοῦ ἀληθοῦς και τοῦ ἀγαθοῦ. Ἐν μὲν τοῖς ναοῖς ἐξήγειρε τὸν θαυμασμόν οὐχὶ ἡ εὐσέβεια τῶν ἱερέων, ἀλλὰ τὸ ἰδεῶδες τοῦ Φειδίου κάλλος, ἐν δὲ τοῖς θεάτροις ἡ λατρεία τοῦ Διονύσου ἦτο μόνον ἡ βαλδύς και οὐχὶ τὸ στάδιον τῆς σεμνῆς τοῦ Αἰσχύλου και τοῦ Σοφοκλέους μεγαλοφυΐας. Ἐπὶ τῆς Πνυκῆς ἐξήστραψε και ἐβρόντο ἡ πανσθενὴς τοῦ Περικλέους ῥητορικὴ ἐν τῇ Ἥλιαία κατέθελεν ἡ ἀπερίττος τοῦ Λυσίου χάρις και ἐν τῇ ἀγορᾷ και ἐν τοῖς γυμνασίοις ἐνάρκου τοὺς σοφιστὰς ἡ δαιμονία τοῦ Σωκράτους διαλεκτικὴ και εἶναι δύσκολον νὰ ἀποφανθῇ τις, ἀν οἱ κῆποι τοῦ Ἀκαδημοῦ εἶχον πλείονα τέττιγας ἢ μαθητὰς τοῦ Πλάτωνος. Τότε οἱ Ὀμηρικοὶ θεοὶ ἐφαίνοντο ταπεινοὶ πρὸ τῶν εἰδῶλων τοῦ Φειδίου και τὰ θρησκευτικὰ τοῦ παρελθόντος δόγματα ἀπέβαλλον τὴν προτέραν αὐτῶν αἴγλην, ἀν μὴ ἐκυροῦντο ὑπὸ τῆς αὐστηρᾶς τοῦ Σωκράτους διαλεκτικῆς. Καθ' ὅλου εἶπεῖν ὁ κεραυνὸς τοῦ Διὸς ἐσβέσθη, ἀνθ' οὗ ἀνήψθη ὁ πυρὸς τῆς λογικῆς.

Ὡς ὁ Ἀλέξανδρος ἐτρέψε τὰ ἑλληνικὰ ὄπλα εἰς τὰς ἀπεράντους τῆς Ἀσίας χώρας, οὕτως ὁ διδάσκαλος τούτου τὴν ἑλληνικὴν διάνοιαν εἰς τὴν ἐρευναν τῆς ἀτέρμονος φύσεως. Ἐν τῇ τρίτῃ ταύτῃ περιόδῳ, τῇ ὑλικῇ, αἱ στρατιαὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου πρὸς ἀνατολὰς και αἱ τῶν Ῥωμαίων πρὸς δυσμὰς κατέστησαν πᾶσαν τὴν γῆν βατῆν και πᾶσαν θάλασσαν πορευέσιμον, αἱ ἐπιμιξία ἐγένοντο ἀσφαλῆσται, τὰ ζῶα, τὰ φυτὰ και τὰ ὄρυκτὰ ἐκ διαφόρων κλιμάτων εἰς τὰ κέντρα τοῦ πολιτισμοῦ συνέρρουσαν και ἡ Ῥώμη οὕτω παντοδαποῦς μετοίκους εἶχεν, ὥστε ἐπιτομῆ τῆς οἰκουμένης ὠνομάσθη. Τότε αἱ φυσικαὶ και μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι σπουδαίως ἀνεπτύχθησαν και ὁ δαιμόνιος Ἀρχιμήδης εἰς τὴν κοῦτον φόδον τοῦς στρατοῦς τοῦ Μαρκέλλου ἐνέβαλεν, ὥστε, ὅτε οὗτοι ἐβλεπον καλῶδιον ἢ ξύλον ἐκ τοῦ τείχους προτεινόμενον, βοῶντες ἔφευγον. Ἀλλ' ὁ βίος γίνεται ἀνετος, ἀκόλαστος και βακχικός. Εἰς ἰδιωτικὰς οἰκοδομὰς, εἰς δημόσια θεῖατρα και στοὰς δαπανῶνται χιλιάδες ταλάντων, ἀλλ' ἐν πᾶσι λείπει ἡ τοῦ καλοῦ αἴσθησις. Ἐν ᾧ ἐν τῇ παντοκρατορίᾳ τοῦ πνεύματος ὁ Περικλῆς ἐσεμνυνοῦτο, ὅτι οἱ Ἄθηναῖοι ἐφιλοκάλουν μετ' εὐτελείας και ἐφιλοσόφουν ἀνευ μαλακίας ἐν τῇδε τῇ ὑλικῇ περιόδῳ ἡ σεμνὴ φιλοκαλία ἐξηφανίσθη, ἀνθ' ἧς ἀκόλαστος και διαθροπτομένη πολυτέλεια ἐκράτησεν. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ φιλοσοφία, ἡ κατὰ τὴν ἡγουμένην περιόδον δίκην ὑψηλοῦ ἀετοῦ εἰς τὰ αἰθεριώτατα τοῦ νοῦ τοῦ κόσμου ἀνελθοῦσα, μεταμορφώθη εἰς λιμναῖον ἰδίν, ὅστις ἐκ τῶν σκωλικῶν και τῶν τελεμάτων τοῦ ὑλισμοῦ ἐτρέφετο. Ἐν τῇ κτῆσει ποταπῶν ἡδονῶν ἐκεῖτο ὁλόκληρον τὸ κεφάλαιον τῆς σοφίας τῶν αἰῶνων τούτων. Κατὰ τὴν περιόδον ταύτην ἀκμάζουσιν οἱ Ἐπικούρειοι, ὡν ὁ σχο-

λάρχης ἐλεγεν, ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὸ ἀγαθόν, ἂν ἀφέλῃ τὴν ἡδονὴν, ἡ δὲ ἀδικία καθ' ἑαυτὴν δὲν ἐθεωρεῖτο ὡς κακόν τι ὑπὸ τῶν Ἐπικουρείων, εἰμὴ κατὰ τὸν φόδον, μίπως οἱ ἀδικοῦντες δὲν διαλάβουσι τοὺς ἐφεστῆκότες κολαστάς.

Καὶ ἐν τῇ ἐπαναλήψει τῶν τριῶν περιόδων αἱ αὗται ἰδέαι κρατοῦσι, δηλ. τὸ θεῖον και ἡ τούτου λατρεία κατὰ τὸν Μέσον αἰῶνα, ἡ ἐξαρχισ και τιμὴ ἀνθρώπινου πνεύματος ἀπὸ τῆς ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων μέχρι πρὸ ὀλίγων δεκαετηριῶν και ὁ ὑλισμὸς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις μετὰ τῶν φυσικῶν μὲν και μαθηματικῶν ἀνακαλύψεων, ἀλλὰ και μετὰ τῆς ἀκολασίας τῶν νέων Ἐπικουρείων.

Αἱ τρεῖς αὗται περιοδοὶ, καίπερ θυγατέρες τοῦ αὐτοῦ πατρὸς, ὅμως δίκην κακῶν ἀδελφῶν πρὸς ἀλλήλας ἐρίζουσι και ἔχουσι τὸ ἦθος ἀλαζονικόν. Τὰς τούτων ἔριδας ἡδύνατό τις διὰ πολλῶν παραδειγμάτων νὰ δείξῃ, ἀλλ' ἀρκεῖ ἐνταῦθα μόνον ἕν. Οἱ πρόδρομοὶ τῆς ἠθικῆς περιόδου τῆς ἀρχαιότητος ἠγειραν πόλεμον κατὰ τοῦ Ὀμήρου και Ἡσιόδου. ἐφ' ὧν κατὰ τὸ πλεῖστον ἡ ἀρχαία θρησκεία ἐστηρίζετο. Ὁ μὲν Πυθαγόρας ἐλεγεν, ὅτι εἰς Ἄδου καταβάς εἶδε τὴν μὲν ψυχὴν τοῦ Ἡσιόδου πρὸς χαλκῶ δεδεμένην και τρίζουσαν, τὴν δὲ τοῦ Ὀμήρου ἀπὸ δένδρου κρεμμαμένην και ὄφειε περὶ αὐτὴν ἔχουσαν, ἀνθ' ὧν εἶπον περὶ θεῶν ὁ δὲ Ξενοφάνης ἠλεγχε τοὺς δύο τούτους ποιητὰς, ὅτι τὰ ἀνθρώπινα ὀνειδῆ τοῖς θεοῖς ἀπέδωκαν και ὁ Ἡράκλειτος ἐνόμιζεν, ὅτι ὁ Ὀμηρος εἶναι ἀξίος νὰ ἐκβάλληται τῶν ἀγῶνων και νὰ ὑμπίζηται.

Ἐκάστη λοιπὸν περιόδος ἔχει οὐ μόνον κακίαν, ἀλλὰ και πολλὰς ἀρετάς. Ἄν λοιπὸν ἀποτριβῶσιν αἱ πρώται και διατηρηθῶσιν αἱ δευτεραι και ἐκ τούτων γείνη κρασις τις, δύναται νὰ παραχθῇ τετάρτη περιόδος τῶν τριῶν εἰρημῶν μετέχουσα, ἥτις ἔσται ἡ πασῶν ἀρίστη. Ἡ δὲ διὰ συνθέσεως παραγωγή ταύτης δὲν εἶναι ἀπίθανος, διότι συμφωνεῖ πρὸς αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος, ἥτις πρῶτον μὲν παρήγαγεν ἀπλᾶ προϊόντα, εἶτα δὲ διὰ συνθέσεως ἀλλὰ τελειότερα πρῶτον, φέρ' εἶπειν, παρήγαγεν ἀπλᾶς λέξεις, εἶτα διὰ συνθέσεως νέας και πάλιν πρῶτον ἐδημιούργησε τὸ ἔπος, εἶτα τὴν λυρικὴν ποίησιν και τελευταῖον διὰ συνθέσεως τὸ δράμα. Τοῦτ' αὐτὸ συνέβη ἐν τῇ πολιτεία, διότι κατὰ τὰ ἐμπροσθεν εἰρημῶνα τὸ συνταγματικόν πολιτεύμα συνέστη ἐκ τῶν ἀπλῶν πολιτευμάτων, τῆς βασιλείας, τῆς ἀριστοκρατίας και τῆς δημοκρατίας. Τὰ σύνθετα λοιπὸν εἶναι τελειότερα τῶν ἀπλῶν, διότι φύσει τὸ ὄλον εἶναι ἀρτιώτερον τῶν μερῶν. Φαίνεται δὲ μοι, ὅτι και ὁ ἀρχαῖος ἐκεῖνος μῦθος τῶν υἱῶν τῆς Ἀντιόπης τὴν προτεινομένην κρασιν ὑπαίνεισεται. Οἱ δίδυμοι ἀδελφοὶ, ὁ Ἀμφίων και ὁ Ζῆθος, διάφορον φύσιν ἔχοντες και πρὸς διάφορα ἐπιτηδεύματα τραπέντες ἤριζον πρὸς ἀλλήλους, διότι ὁ Ζῆθος, ὁ ὑλιστὴς τῶν μυθικῶν χρόνων, σκάπτων και τοῖς ποιμνίοις ἐπιστατῶν

ἤλεγχε τὸν μουσικόν, δηλ. τὸν ἰδεολόγον Ἀμφίωνα. παροτρύνων αὐτόν, ὅπως παύσῃται μελωδῶν, ἵνα μὴ ἐν κενοῖς ἐγκατοικήσῃ οἴκοις. Ὅτε ὁμως οὔτοι ἐκτίσαν καὶ ἐπύργωσαν τὰς Θήβας; ἡ μουσικὴ τοῦ Ἀμφίωνος ἁρμονία συνεβάλετο οὐχ ἥττον τῆς σωματικῆς τοῦ Ζήθου ῥώμης.

Ἡ κρῆσις λοιπὸν τῶν τριῶν περιόδων πρέπει νὰ ἴηται τὸ μέγα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους πρόβλημα, πάσης ὑγιούς πολιτείας· τὸ μέλημα καὶ παντὸς ἀνθρώπου ἡ διπνεκῆς σπουδὴ καὶ μέριμνα. Ἐφ' ὅσον μὲν ἡ πολιτεία εἰς τελειότεραν κρῆσιν προσπελάζει, ἐπὶ τοσοῦτον εὐδαιμονεῖ, ἐφ' ὅσον δ' αὕτη ἐπιτρέπει τὴν διάλυσιν, ἐπὶ τοσοῦτον νοσεῖ καὶ φλεγμαίνει. Ἡ αὕτη φλεγμονὴ κατατρύχει ἕκαστον ἀνθρώπον, ὅστις εἶναι μικροκόσμος, ἂν μὴ ἡ κρῆσις ὑπάρχῃ ἐν αὐτῷ κατὰ τὸ δυνατόν τελειότερα.

Κατὰ ταῦτα τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα ἐμπεδὸν ἐν τῇ καρδίᾳ μετὰ πάντων τῶν παρομαρτούντων εὐγενῶν αἰσθημάτων, ἄνευ ὅμως τῆς θεοληψίας καὶ τῆς δειδοδαιμονίας, ἀνάπτυξις τῆς διανοίας πρὸς γνῶσιν μεταφυσικῶν ἰδεῶν καὶ ἠθικῶν ἐννοιῶν, ἐπιτηρομένη ὅμως ὑπὸ τῆς κρίσεως πρὸς ἀπαλλαγὴν κενολογιῶν καὶ τρίτον διπνεκῆς σπουδὴ τῶν νόμων τῆς φύσεως, ἀποσοδοῦσα ὅμως τὴν τροφήν καὶ τὸν βόρβορον τοῦ ὕλισμου, τὰ τρία, λέγω, ἐν ἀπόσῃ αὐτῶν τῇ καθαρότητι συγκεκριμένα, ἀποτελοῦσι τοὺς δεσμοὺς τοὺς συνέχοντας τὸ πνεῦμα μετὰ τῆς καρδίας, τὸν ἠθικὸν μετὰ τοῦ ὑλικοῦ κόσμου καί, οὕτως εἰπεῖν, τὸν θρηγικὸν τοῦ ὅλου ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἠθικῆς τοῦ κόσμου ἁρμονίας τὸ αἶτωμα.

Οὕτω κατὰ πάντα τὰ εἰρημένα τὰ αἴτια τὰ παραγαγόντα τὸν ἀρχαῖον πολιτισμὸν δὲν ἠλ-λοιώθησαν μόνον ἐπὶ τὸ χεῖρον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ μεγάλην ὑποφώσκει ἐλπίς, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν γένος, ἂν μὴ ὑπὸ τοῦ ἀρξαμένου ἤδη ὕλισμου τέλειον φθαρῇ, ἢ ὑπὸ ἐξωτερικῶν ἐπιδρομῶν ἀπολέσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ, ὑποφώσκει, λέγω, ἐλπίς, ὅτι θέλει ἀναπτύξει ἴδιον πολιτισμὸν. Ἐπὶ τούτῳ ἔχομεν τὰς πλουσιωτάτας τῶν ἀρχαίων συγγραφέων δεξαμενάς, ἃς ἀνοίξαντες καὶ καθαρὰ νάματα ἀντλήσαντες, θέλομεν καταστήσειν δυνατόν, ἵνα τὰ ἀρχαῖα στελέχη ἀναβάλωσι, νέα εὐθαλῆ δένδρα ἐμφυτευθῶσι καὶ πρασιαὶ εὐανθεῖς ἀναμιξθῶσι τὰς εὐώδεις αὐτῶν πνοὰς μετὰ τῶν αὐρῶν τῆς πολυσιχιδούσας ἑλληνικῆς παραλίας.

Εὐήμερία εἶναι.—Ἡ ἀπουσία τῆς ἀνίας καὶ τῆς μερίμνης ἢ στοργῆ τῶν παρόντων καὶ ἢ ἀσφάλεια περὶ τῶν μελλόντων, στοργὴ μετριοφρονῶν καὶ ἀνάλογος πρὸς τὴν τύχην, τὴν κατάστασιν καὶ τὰ ἔθιμα ἡμῶν. Ἐνὶ λόγῳ ἡ εὐήμερία εἶναι αὐτῇ ἡ ψυχῇ, ἀπηλλαγμένη ἀπὸ πάσης δουλείας τῶν ἀναγκῶν. Τίς δὲ ὁ παρέχων τὸ πολύτιμον τοῦτο κτήμα; Ἡ ἐργασία ἢ τάξις καὶ ἡ πρόνοια.

ΕΡΝΕΣΤΟΥ ΠΕΝΑΝ

ΑΠΟ ΤΟ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΜΕΛΛΟΝ

Ὁ λαὸς ἔχει ἰδίαν θρησκίαν. Τί μᾶλλον συγκινητικὸν ἢ ὁ σεβασμὸς αὐτοῦ πρὸς τὸν θάνατον; Ἡ γενναϊότης αὐτοῦ, ἡ ἀταραξία, ὁ πόθος νὰ διδαχθῇ, ἡ ἀδιαιμοσύνη εἰς τὸ γελοῖον, αἱ μεγάλαι αὐτοῦ κλίσεις πρὸς τὸν ἠρωϊσμόν, ἡ φιλοκαλία αὐτοῦ πρὸς τὰ ἔργα τῆς τέχνης ἢ τῆς ποιήσεως, αἵτινες προξενούσι σπουδαίας συγκινήσεις ἀναφερόμεναι εἰς εὐγενῆ αἰσθήματα, ἡ διπνεκὴς αὐτῆς νεότης, ἡτις διαλάμπει ἐν αὐτῷ προκειμένου περὶ δόξης καὶ πατρίδος, πάντα ταῦτα ἀποτελοῦσι θρησκίαν καὶ τὴν κρείττονα μάλιστα. Ὁ λαὸς οὐδαμῶς ἐστὶν ὕλιστής. Ἔχει τὸ ἐλάττωμα, ἐὰν τοῦτο ἦνε ἐλάττωμα, νὰ θυσιάζῃ, ὅλα τὰ συμφέροντα χάριν τῆς ἰδέας. Ἦθελεν εἶσθαι ὀλέθριον μὲν νὰ διδάξῃ τις αὐτῷ τὴν ἀσέβειαν, ἀνωφελὲς δὲ νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτόν εἰς τὰς ἀπρηχαιωμένας ὑπερφυσικὰς δοξασίας. Εἰς μόνος τρόπος ὑπολείπεται νὰ εἴπῃ τις αὐτῷ τὰ πάντα. Ὁ λαὸς ἀντιλαμβάνεται τάχιιστα καὶ τρόπον τινὰ συνεπείᾳ ἐνδομύχου ἐνοπίκτου, τὰ ὑψηλότερα ἀντικείμενα τῆς ἐπιστήμης. Βλέπει ὅτι μεταξὺ τῶν θρησκευτικῶν τύπων, οἵτινες ὑπῆρξαν μέχρι σήμερον, οὐδεὶς δύναται νὰ ἔχῃ ἀπόλυτον ἀξίαν· συναίσθάνεται ὁμως ἐπίσης ἀκριβῶς ὅτι ἐντεῦθεν δὲν καταρρέει ἡ βᾶσις τῆς θρησκείας. Ἐμπνέων τις αὐτῷ τὸν σεβασμὸν μάλιστα τῶν τύπων οἵτινες παρέρχονται, καταδεικνύων αὐτῷ τὸ μεγαλεῖον, ἐν τῇ ἱστορίᾳ, παρουσιάζων αὐτῷ, ἐν κατόπτη, ὅ,τι ἀγαθὸν ἢ ἅγιον εἶχον οἱ ἀρχαῖοι οὗτοι τύποι, δὲν εἶνε θρησκευτικὸν ἔργον; Φρονῶ, ὅτι ὁ λαὸς ἠθέλε στρέψει τὰ νῶτα εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν, τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἠθέλε θεωρήσει χιμαῖρας τὴν πίστιν, τὴν αὐτοπάρησιν, τὴν ἀφοσίωσιν. Αἱ ὄνειροπολήσεις αἰτινες ἀνεμίνυοντο ἄλλοτε εἰς πάντας τοὺς μεγάλους σάλους εἴτε πολιτικούς εἴτε θρησκευτικούς, δὲν εἶναι λόγος ὅπως ἀρνηθῶμεν εἰς τὰς ταραχὰς ταύτας τὴν συμπάθειαν καὶ τὸν θαυμασμόν. Δύναται τις νὰ ἦνε ἐνάρετος γάλλος, χωρὶς νὰ πιστεύῃ εἰς τὴν ἱεράν φιάλην. Δυναταί τις ν' ἀγαπᾷ τὴν Jeanne Darc χωρὶς νὰ παραδέχῃται τὴν πραγματικότητα τῶν ὄπτασιων τῆς.

Οὐδέποτε θέλω ἀνασκευάσει τὴν μορφήν ἣν μοι ἀποδίδουσιν, ὅτι προσβάλλω τὴν θρησκίαν. Νομίζω ὅτι ὑπηρετῶ αὐτήν. Φαντάζονται τινες ὅτι, διὰ δειλῶν ἐπιφυλάξεων, θέλουσιν ἐμποδίσαι τὸν λαόν ν' ἀπωλέσῃ τὴν πίστιν τοῦ ὑπερφυσικοῦ. Εὐλογοφανῆς μάλιστα ἐὰν ἦτο τοιαύτη προφύλαξις, ἢθελεν εἶσθαι ἀνωφελής. Ὁ λαὸς ἤδη ἀπώλεσε τὴν πίστιν ταύτην. Ὁ λαὸς, κατὰ τοῦτο σύμφωνος μὲ τὴν θετικὴν ἐπιστήμην, δὲν παραδέχεται τὸ ἐξαιρετικὸν ὑπερφυσικὸν θαῦμα. Πρέπει τις ἐντεῦθεν νὰ συμπεράνῃ, ὅτι εἶνε ξένος τῶν ὑψηλῶν δοξασιῶν, αἵτινες ἐξευγενίζουσι τὸν ἀνθρώπον; Ἦθελεν εἶσθαι μεγάλη πλάνη.

Ἰδοὺ διατί ἡ εἰκὼν τῆς μᾶλλον καταπληκτικῆς ἐπαναστάσεως διατηρεῖται εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ, διότι ὁ θεμελιωτὴς τοῦ χριστιανισμοῦ ὑπῆρξεν ὁ καλλίτερος φίλος τῆς ἀνθρωπότητος. Ἄπαντα ἡ ἐποποιία αὐτῆς τῶν χριστιανικῶν πηγῶν ἐστὶν ἡ ἱστορία τῶν μεγαλητέρων οἵτινες ὑπῆρξαν ποτε δημοτῶν. Οὕτω τούλάχιστον ὁ Ἰησοῦς ἐνεφανίσθη εἰς τὸν λαόν· οὕτως ὁ λαὸς τὸν εἶδε καὶ ἠγάπησεν αὐτόν· τοιοτοτρόπως διέμενεν εἰς τὴν καρ-

δίαν τῶν ἀνθρώπων. Ἰδοὺ τί ἔζησεν ἐν αὐτῷ ὅπερ κατεγούτευσεν τὸν κόσμον καὶ ἐδημιούργησε τὴν ἀθανασίαν του. Ὁ Ἰησοῦς ἠγάπησε τοὺς πτωχοὺς, καὶ ἐμίσησε τοὺς πλουσίους καὶ κοσμικοὺς ἱερεῖς, ἀνεγνώρισεν ὡς ἀνάγκη τὴν ὀρισταμένην κυβέρνησιν· ἀνύψωσε θαρραλέως ὑπεράνω τῶν διενέξεων τῶν φατριῶν τὰ ἠθικὰ συμφέροντα· ἐδίδασκεν ὅτι δὲν εἶνε ἡ ὄνειρον ὁ κόσμος οὗτος, ὅτι τὸ πᾶν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν εἰκὼν καὶ μορφή, ὅτι τὸ ἀληθὲς τοῦ Θεοῦ βασιλεῖον ἐστὶ τὸ ἰδανικόν, ὅτι τὸ ἰδανικόν ἐστὶ κτήμα πάντων. Ἡ παράδοσις αὕτη ἐστὶ ζωσὰ πηγὴ αἰωνίων παραμυθιῶν, ἐμπνέει γλυκεῖαν εὐθυμίαν, ἐθαυρῶνει τὴν βελτίωσιν τῶν ἠθῶν ἄνευ ματαίας ὑποκρισίας καθίστησι προσφιλεῖ τὴν ἐλευθερίαν, συνεπάγεται ἐπὶ τέλους τὴν σκέψιν ἐπὶ τῶν κοινωνικῶν ζητημάτων ἀτινα πρωτεύουσιν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἡμῶν. Ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ὁ Ἰησοῦς ἐκτύλισσε θεωρίας καταπληκτικῆς ἐμβριθείας. Ἐξερχόμενός τις ἐκ τῆς σχολῆς του, κατανοεῖ ἄριστα ὅτι ἡ πολιτὴ δὲν δύναται νὰ ἦνε ἐπιπόλαιος παιδιὰ, ὅτι οὐσιῶδες μέλημα ἐσται ἡμέραν τινα ἡ ἐργασία ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας, τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς ἀρετῆς τῶν ἀνθρώπων, ὅτι πᾶσα προσπάθεια τείνουσα ν' ἀποσοβῆσθαι τοιαῦτα ζητήματα ἐστὶν ἄγονος.

Ταπεινοὶ τοῦ Θεοῦ ἀκόλουθοι, οἵτινες φέρετε τὸ βάρος τοῦ φωτὸς καὶ τῆς θερμότητος, ἐργάται οἵτινες ἐργάζεσθε διὰ τῶν βραχιόνων σας νὰ οἰκοδομήσητε τὸν ναὸν ὃν ἡμεῖς ἀνεγείρομεν εἰς τὸ πνεῦμα, ἱερεῖς ἀληθῆς ἀγιοὶ οἵτινες στενάζετε ἐν σιγῇ ὑπὸ τὴν δεσποτείαν ἀλαζόνων σαδδουκαίων, δυστυχεῖς γυναῖκες αἰτινες ὑποφέρετε ἐνεκεν κοινωνικῆς καταστάσεως ἐν ἣ ἡ μοῖρα τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶν εἰσέτι ἀσθενής, εὐσεβεῖς καὶ εὐπειθεῖς ἐργάτιδες εἰς τὸ βάθος τοῦ ψυχροῦ κελίου ὅπου ὁ Κύριος ἐστὶ μεθ' ὑμῶν, ἔλθετε τὴν ἡμέραν τινα ἑορτὴν ἣν, ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἐνοίᾳ του προητοίμασε διὰ τοὺς ἀπλοὺς τὴν καρδίαν. Ὑμεῖς εἰσθε οἱ ἀληθεῖς τοῦ Ἰησοῦ μαθηταί. Ἐὰν ἐπανήρχετε ὁ μέγας οὗτος διδάσκαλος, ποῦ νομίζετε ὅτι ἠθέλε συναρτήσει τὴν γνησίαν μεταγενεστέραν γενεὰν τοῦ πιστοῦ καὶ προσφιλοῦς πλήθους ὅπερ περιστοιχίζεν αὐτόν εἰς τὴν λίμνην Γεννησαρέτ; Μήπως μεταξὺ τῶν ὑπερασπιστῶν τῶν συμβόλων ἀτινα δὲν ἐγνώριζεν, ἢ ἐν τινι ἐπισήμως ἀνεγνωρισμένη Ἐκκλησία ἣτις εὐνοεῖ πᾶν ὅ,τι οὗτος ἐπολέμησεν, ἢ μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν ἀπρηχαιωμένων ἰδεῶν οἰκιοποιουμένων τὸ ἔργον του χάριν τῶν συμφερόντων καὶ παθῶν αὐτῶν; Οὐχί, ἀλλὰ μεταξὺ ἡμῶν οἵτινες ἀγαπῶμεν τὴν ἀλήθειαν, τὴν πρόοδον, τὴν ἐλευθερίαν. Καὶ ἐὰν ποτε ὠπλίζετο διὰ τῆς μάστιγος ὁπας ἐκδιώξῃ τοὺς ὑποκριτὰς, ποῦ φρονεῖτε ὅτι ἠθέλε συναντήσι τὸν φαρισαῖον τῆς παραβολῆς του; Μεταξὺ ἐκείνων οἵτινες λέγουσιν: «Ὁ Θεὸς, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμι ὡς ὁ δεινὸς οὗτος ἀμαρτωλός, ὁ ἄθλιος, ὁ οὐτιδανός» ἢ μεταξὺ ἐκείνων οἵτινες λέγουσιν: «Ὁ σὺ, ὃν παραγνωρίζω ἴσως, ἀλλ' ἀγαπῶ καὶ ὁστις ὀφείλεις νὰ ζητήσης πρὸ παντὸς τὴν λατρείαν εἰλικρινούς καρδίας ἀποκαλύφθητι, ἐπιθυμῶ νὰ σε ἴδω;» Θεωρήσατε τὸν ὀρίζοντα, ἐκεῖ βλέπει τις ν' ἀνατέλλῃ ἡ ἡσὺς, ἡ ἀπολύτρωσις διὰ τῆς καρτερικῆς ὑποταγῆς, ἡ ἐργασία ἡ ἀγαθότης, ἡ ἀμοιβαία ἀρωγὴ, ἡ ἀπελευθέρωσις διὰ τῆς ἐπιστήμης, ἡτις εισδύουσα εἰς τοὺς νόμους τῆς ἀνθρωπότητος καὶ καθυποτάσσουσα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν ὕλην, θέλει θεμελιώσει τὴν ἀξίαν πάντων τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν Προπαρασκευάσωμεν, ἐκκληρουντές ἕκαστος τὸ καθῆκόν του, τὸν παράδεισον τοῦ μελλοντος. Ἔσομαι εὐτυχὴς ἐὰν πρὸς στιγμὴν, διὰ τῶν παραδόσεων

τούτων τοῦ παρελθόντος, κατόρθωσα νὰ λησμονήσητε τὸ παρόν, ἐὰν ἀνανέωσα εἰς ὑμᾶς τὴν ἡδονὴν τοῦ ἀμιμήτου τούτου εἰδουλλίου, ὅπερ πρὸ χιλίων ὀκτακοσίων ἐβδομηκοντα ἑτῶν, πληροὶ χαρᾶς μετριοφρονᾶς τινὰς ὡς ὑμᾶς. Ἄναπαυοῦ ἤδη ἐν τῇ δόξῃ σου, εὐγενῆ μουστα. Τὸ ἔργον σου ἐπεραιώθη, ἡ θεότης σου ἐγκαθιδρύθη. Εἰς τὸ ἐξῆς ἀτρωτός ἐκ τῶν πληγῶν τῆς ματαιότητος, ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς θείας εἰρήνης θέλεις ἐπιδαφιλεῖς τὴν ἀρωγὴν σου εἰς τὰς συνεπείας τῶν πράξεών σου. Ἄντι ἀληθῶν ὀλίγων ὥρων, αἵτινες δὲν προσέβαλον μάλιστα τὴν μεγάλην ψυχὴν σου, ἐξηγόρασες τὴν ἐντελεστερὰν ἀθανασίαν. Ἐπὶ μυρία ἔτη ὁ κόσμος θέλει ἐξαρτᾶσθαι παρὰ σοῦ! Σύμβολον τῶν ἀντιφάσεων ἡμῶν, σὺ εἶσι τὸ σύνθημα περίξ τοῦ ὀποίου θέλει συγκροτηθῆ ἡ ζωηροτέρα μάχη. Μυριάκις μᾶλλον ζῶν, μυριάκις προσφιλέστερος ἀπὸ τοῦ θανάτου σου ἢ κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς διαβάσεώς σου ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, θέλεις καταστῆ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος τῆς ἀνθρωπότητος, ὡστε ὁ ἀποχωρισμὸς τοῦ ὀνόματός σου ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἠθέλε σαλεύσει αὐτόν ἐκ θεμελιῶν. Μεταξὺ σοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ δὲν θέλει ὑπάρχει πλέον διάκρισις. Καθ' ὀλοκληρίαν νικητῆς τοῦ θανάτου, κατάλαβε τὸ βασιλεῖον ὅπου θέλουσι σε ἀκολουθήσι διὰ τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ τὴν ὀποῖαν ἐχάραξες αἰῶνες λατρευτῶν!

Ν. Κοτσάκης.

ΣΤΟ ΛΕΥΚΩΜΑ ΤΗΣ Δδος Π. Σ.

Ὄ! νὰ μπορούσα κόρη μου
Μέσα σ' αὐτὴ τὴ χεῖρα,
Τ' ἀγέρι ποῦ τὸ πρόσωπο
Μπορεῖ νὰ σοῦ φιλήσῃ,
Νὰ τὸ προστάξω γρήγορα
Νὰ τρέξῃ γιὰ νὰ φέρῃ
Ὅ,τι ἡ ψυχὴ προσφέρει
Σὲ σένα γκαρδιακά.

Νὰ φέρῃ μύρι' ἀρώματα
Ἄφ' τῆ ψυχῆ βγαλμένα,
Τοὺς πόθους, τὴν ἀγάπην μου
Νὰ τὴν προσφέρει εἰςένα,
Ὅ,τι γλυκὸ ἐφαντάστικα,
Κάθε μου ἀγνὴ θεότη,
Τὴν εὐτυχία, τὴ νεότην,
Τὴν κάθε μου χαρὰ.

Κι' ὕστερα, κόρη ἀμιμνητῆ,
Ἄπ' ὅλα αὐτὰ νὰ φέρῃ
Μι' ἀγνὴ καρδιὰ ποῦ χαίρεται
Γιὰ σένα κι' ὑποφέρει
Νὰ φέρῃ τὲς ἐλπίδες μου
Καὶ σ' ἐνα ἀθῶο φιλὶ μου
Τὴν ὕστερην πνοὴ μου
Νὰ φέρῃ σπλαχνικά.

Ἀνδρέας Δ. Μόρφης

Α. Γ. ΔΑΛΛΑΠΟΡΤΑ

ΤΑ ΠΑΡΕΡΓΑ

(Συνέχεια)

Ποθοῦντες ν' ἀναστήσωσι καὶ παρ' ἡμῖν τῆς γλώσσης τῆς ἀρχαίας τὰς νεκρὰς μορφάς, πρῶτον οἱ σοφο-λογιώτατοι, τὰ νῦν, ὅ,τι καὶ ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἄλλοτε. οἱ τὸν λατινισμὸν ἐπιδιώξαντες, καθ' ὕλην τε καὶ εἶδος ἀρυόμενοι τροφήν, εἰς λέξεις καὶ μορφὰς νεκρὰς, ὡς εἰ τῆς κίβωτοῦ ὁ κόραξ, ὁ τρεφόμενος μὲ πτώματα, ἅ ἔφερ' ὁ κατακλυσμὸς κ' ἐσώρυσεν ἐκεῖ, εἰς ἀποσύνθεσιν.

Γνώμων' αὐτῶν καὶ σύνθημα, ἀπαράβατον, πρὸς τὴν τελείωσιν τῆς γλώσσης ἔθεντο, πᾶν ὅ,τι θὰ ἀπέβαιν' ἀκατάληπτον εἰς τ-ὺς πολλούς, τούς, ὡς ἐκ τούτου, ἀμαθεῖς.

Ἔως κύνες κυνηγετικοί, ἰχνηλατοῦν, μάτην, ἐπὶ αἰῶ-νας, δαπανῶμενοι, λέξεις καὶ φράσεις κ' ἰδιωτισμούς νεκρούς, ἀπὸ πολλοῦ ἀρήστοι, ὕλην, ἦν ἀντλοῦν, εἰς κρύπτας παραθύστους καὶ εἰς ἀφανεῖς γωνίας καὶ κρησ-φύγετα γραμματικῆς καὶ λεξικοῦ ἰδιωμάτων γλωσσικῶν, ἃ γενεαὶ πανάρχαιαι ὠμίλησαν, καὶ ὧν ἐσμέν, ἤδη, ἡμεῖς ἀπόγονοι, ἀλλ' οὔτε δόρυ, οὔτ' ἀσπίδα φέρομεν· πυρίτιδα καὶ μελινίτιδα δ' ἡμεῖς, ἐπανκληπτικά δὲ ὄπλ' ἀντί βελῶν καὶ μηχανὰς παντοίας κ' ἀερόστατα.

Προῆθεντο κ' ἐνταῦθα ν' ἀναστήσωσιν, ὡς ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ, ἐκεῖ, ἄλλοτε, χρόνους καὶ συζυγίας, ὅλων, νῦν, νεκρὰς καὶ μετοχὰς καὶ γενικὴν ἀπόλυτον καὶ δῦ-κούς δέ, ἔστιν ὅτε, ἀριθμούς· καὶ ὄν καὶ γάρ καὶ δεῦρο κ' ἄτε κ' ὄϊόν τε καὶ ζεῦ καὶ φεῦ καὶ ὅτιον καὶ τηγα-ροῦν' προθέσεις καὶ συνδέσμους κ' ἐπιρρήματα κ' ἐπι-φωνήματα τὸ πλεῖστον ἄχρηστα· καὶ σύνταξιν στριφνήν, οἰκτρὰν, ἀνώμαλον καὶ περιόδου πνιγηράς, αὐτόρημα· ἀδιεξόδους, δύσπνοιαν καὶ ἔμετον καὶ ἀσφυζίαν προκα-λούς, ἃς ὕψην καὶ σύνταξιν καλοῦσι θουκιδίδειον, χάρ-μα ψυχῆς, ὅπερ κ' εὐθύς θ' ἀπήγγειλον, ὑφούντες τὴν φωνὴν κ' ἐναθρονομένοι, εἰς παρὰ φύσιν τερατώδες ἐκ-τρομα, εἰς γλώσσαν ἣτις εἶναι ὅλων τεργητή, ἣτις δὲν εἶναι οὔτε ἡ ἀρχαία μας, οὔτε ἡ ζῶσα, ἤδη, ἡ διάλεκ-τος, ἀλλ' εἶναι γλώσσα ὅλων συνθηματικὴ, ἦν ὁ λαὸς οὐδέποτε ὠμίλησε καὶ τὴν ὅποιαν ἐννοοῦσι, μόνον δέ, οἱ εἰς σχολὰς, πρὸς μάθησιν, συρρέοντες, ἀπὸ τῆς ἡλικίας των τῆς παιδικῆς.

Καὶ ποιητὰὶ καὶ λογογράφοι ἔξοχοι· ἀγορητὰὶ καὶ ῥήτορες διάσημοι· ἀριστοτέχναι τῆς ἀρχαίας πόλεως, τῆς ἐπὶ Περικλέους κ' ἐπὶ Κίμωνος καὶ ἔγραφον κ' ἠ-γόρευον εἰς τὴν φωνήν, ἦν ὁ λαὸς ἐδίδασκε, θηρεύοντες τὸ ὕψος καὶ τὸ κάλλος, εἰς ἰδανικόν, οἷον τὸ τῆς ἀνεξαν-τλήτου φύσεως, τὴν ἐμπνευσὶν ἐκείθεν ἀρυόμενοι, εἰς τὰ κλεινά, τ' ἀθάνατα τὰ ἔργα των, ἃ καὶ ἐκλήσαν, εὐθύς ἐξ' ἄρχης, διὰ τῆς λάμψεως τὴν γενετήριαν, μονα-δικὸν τεχνίτην ἀναδείξαντα, καθ' ὅλην τὴν ὕψηλον τὸν Ἑλληνα, τὸν φιλελληνισμὸν δὲ προκαλέσαντα, παγκόσμιον, ἐθνουσιώδη, ἐκτικμόν, εἰς τὰ τεράστια θαυματουργή-ματα νοὸς ὑπεράνθρώπου, δαίμονιόν ἀληθῶς.

Εἰς κόρακας ἢ μίμησις. Ὁ ζῶν Θεός. Ὁ φοινῖξ ἐκ τῆς τέφρας του ἃς ἀφῆθ' ἡ ἀναγεννηθῆ, ἦδη ἀδέσμευ-τος. Ἄς μὴ παρεμποδίζωμεν τὸν γίγαντα, φραγμούς κ' ἐλεεινὰ προσκόμματα, εἰς ἔργα παρεμβάλλοντες θεσπέ-σια· ἡ γλώσσά του τὸ φῶς· τὸ μεγαλεῖόν του· τὸ μελ-

λον του· τοῦ γένους ἡ χρυσοῦ ἔλπις.

Μὴ σύνταξιν καὶ τύπους, νῦν, γραμματικούς, μορ-φῆς, ἀποθανούσης. Ἀνεπιστρεπτοὶ παρῆλθον αἱ θανοῦσαι αἱ μορφαί. Αἱ γλώσσαι ἂν ἀκμάζον, παρακμάζουσι πλὴν καὶ αὐταί, ὡς δλα τὰ ἐπίγεια, ὡς δλα δῆτ' ἐν τῷ κόσμῳ μάλιστα. Θνήσκουν· κ' ἐκ τοῦ θανάτου των ἡ σύν-θεσις προβαίνει εἰς ἀνάλυσιν· κ' ἀναπηδᾷ ἀγνή ἢ νέα ἢ μορφή, μαγεύουσα, ἐκφράζουσα εἰς ὕφος ἡδὴ, ὀμαλόν, ἐν χάριτι καὶ ἀφελείᾳ, τὴν ψυχὴν, τῆς ἐποχῆς τὸ πνεῦμα παριστάνουσα.

Τὸ παρελθὸν διέβη, ἤδη, πρὸ ἡμῶν, ἐγκαταλείψαν ἐκρωθείσαι τὰς μορφὰς ἃς ἐν τῇ διαβάσει του παρήγαγε· ἔκ του θανάτου των ἀρχαίων δὲ μορφῶν, προέκυψεν ἐν-τελεστέρᾳ ἡ ζωή, ὡς τοῦτο ὁ πλανήτης μαρτυρεῖ αὐτός, εἰς ὃν ἡμεῖς βιοῦντες, νῦν, ἐτύχομεν. Ὅστις τὸ κατ' ἄρ-χὰς φυτὸν ἐγέννησε· κ' ἀπὸ φυτοῦ ζώοντος καὶ ζῶον δέ· καὶ ἀνθρώπον· τίς οἶδε δ' εἰς τὸ μέλλον τί; θνή-σκων καὶ ζῶν, συγχρόνως, ἐν προαγωγῇ· ἀπὸ τῆς ὕλης εἰς τὸ πνεῦμα, νῦν, προβάς, εἰς τὴν τριάδα τὴν πνευμα-τικὴν, αὐτὴν· ἣτις ἐστὶ τοῦ Λόγου ἢ ἐνσάρκωσης, ἐν ἧ καὶ ἅπαντ' ἢ ἀποθῶσις.

Ἀλλὰ ἡ ζῶσα ἢ διάλεκτος αὕτη εἶναι μᾶς λέγουσιν σόλοικος καὶ βάρβαρος, ὡς ὅλων ἐφθαρμένη κ' ἀκανό-νιστος· ἰδίωμα χυδαῖον κ' ὅ,τι ἄγενές. Καὶ ἀγνοοῦν οἱ ἀγαθοί, ἡδὴ, αὐτοί, δεινοί, φιλόλογοι μας καὶ διδάσκα-λοι, ὅτι καὶ βάρβαρον καὶ σόλοικον κ' οἰκτρὸν, κ' ἐλεει-νὸν καὶ ἄγενές κ' ἀφόρητον θὰ ἦτο ὅ,τι ὑπελήφθη μὴ ὀρθόν, διὰ τῆς συνηθείας, ἣτις τύραννος αὕτη, παντοῦ, ὠμός καὶ ἰδιότροπος, ἀλλ' εἰς τὴν γλώσσαν ἀγαλλήνωτος χωρεῖ, πατάσσοι, στρεβλοῦσα, διαφθείρουσα, ἀπόλυ-τον ἀκούσα καὶ αὐθαίρετον, σκαιὸν τὸ κράτος, παντο-κράτειρ' ἀσπλαγγχος.

Ἄλλ' ἴσως τις ἐνταῦθα, θὰ ἀνέκραγεν, ἀλλὰ διὰ τῆς συνηθείας ἄρχει νῦν, ἡ γλώσσα ἢ λογία, εἰς τὸ ἔθνος μας· διὰ τῆς συνηθείας, ἣτις τύραννος ἀμειλικτος τυ-χάνει, πράγματι, αὕτη·

Εἰς τῶν λογιωτάτων τὰ συγγράμματα, ἐν οἷς καὶ ἡ διατριβὴ μου αὕτη. νῦν, ἐκεῖ, μόνον, θὰ εὔρης αὕτην ἄχρυσαν. Τὴν γλώσσαν, ἦν λογίαν ἐκαλέσατε, δὲν θὰ τὴν εὔρης εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ καὶ ὁ λαὸς αὐτὸς εἶναι τὸ ἔθνος μας. Χρόνους καὶ συζυγίας ἢ καὶ μετοχὰς, ὑπὸ μορφήν συνθετικὴν, οὐδέποτε θὰ ἀπαντήσης εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ. Ἀρέλυσε, μὲ τέχνην, ὄντως, ἔξοχον, πᾶν ὅ,τι ἦν, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ, σύνθετον· οὔτε δὲ λέγει· τὸ ρθὶά τε πρὸϊζα· τὸ τηγαροῦν, τὸ οἶν, τὸ ὅτιον, τὸ φεῦ, τὰ γάρ, τὰ Ζεὺς· τὰ δεῦρο· κ' ἄτε κ' ὄϊόν τε.

Νέαν ἐδημιούργησε μορφήν, μορφήν, ἣτις ἐν ἀφελείᾳ καὶ ἀπλότητι, ἐν ἀναλύσει τὴν ψυχὴν ἐκφράζουσα, τε-χνίτην ἀναμίνει, ἢ αὕτη φανῆ, οἷα ἐστὶ καὶ οἷα ποτε ἔσται· τεχνίτην ὡς ἐκ φύσεως περίττανον· κ' οἷον θὰ χο-ρηγήσῃ ἢ Ἑλλάς, εὐθύς, ἄμα ὡς ἀφῆθ' ποτὲ ἀδέσμευ-τος, νὰ ἀρυσθῆ τῆς φύσεως τὴν ἐμπνευσιν, εἰς τὸν ἰδανι-σμὸν τῆς ζώσης τῆς μορφῆς, τὴν καλλονήν, ἐπ' ἄπειρον, θηρεύουσα.

Ἰδέτε σεῖς τὸν Δάντην. Ἐλαβεν αὐτός, χυδαῖόν τι φλωρεντινὸν ἰδίωμα, ἄσημον ὅλων· ἐφθαρμένον· ἄγενές· μορφήν πλὴν ὁμως ζῶσαν· καὶ ἀνείδειε, διὰ τῆς τέχνης, εἰς κοινὴν διάλεκτον τοῦ ἔθνους τοῦ ἰταλικοῦ· εἰς γλώσ-σαν δέ, λαμπρὰν αὕτην· καὶ πραγματικῶς ἐξήρτη· γλώσ-σαν χριτωμένην· ἔξοχον· ἀπλὴν· ἐν ἧ ἀριστουργήματα ἐγράφησαν, ἀνέσπερον τὸ φῶς των διαχύσαντα, ὅπερ κ' ἐτέλει, ἐπὶ τέλους, θαύματα, ἀναπτέρωσαν τὰ αἰσθη-

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΙΛΟΤΕΧΝΩΝ

Καλλιτεχνική Ἐκθεσίς. — Σχολὴ Δεσποινίδων. — Τὸ νέον οἶκνημα. — Ἐπετηρίς.

Ἄλματα προόδου ἐπιτελεῖ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἡ «Ἐταιρεία τῶν Φιλοτέχνων». Μετὰ τὰς δύο ἐν Ἀθή-ναις διοργανωθείσας ἐκθέσεις ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας, ἄλλην ἐν Κρήτῃ, ἄλλην ἐν Πειραιεῖ, ἄλλην ἐν Πάτραις, ἔκτην ἦδη διοργανοῖ, συμμετεχόντων τῶν ἐπιφανέστερων καλ-λιτεχνῶν. Ἡ ἐκθεσίς τοῦ Νοεμβρίου ἔχει τὸ μέγα καὶ μοναδικὸν διὰ τὰς Ἀθήνας πλεονέκτημα νὰ φωτίζεται ἀνωθεν. Εἶνε ἡ αἴθουσα εὐρυτάτη, δυναμένη νὰ περι-λάβῃ ἑκακόσια ἄτομα, φωτίζεται δὲ τὴν νύκτα δι' ἠλε-κτρικοῦ φωτός. Εἰς τὴν ἐκθεσὶν ἐφέτος θὰ δοθῇ συναυ-λία, διαλέξεις καὶ οἰκογενειακαὶ ἑορταί.

Ἐκτὸς τούτου ἡ Ἐταιρεία ἴδρυσε σχολὴν ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς διὰ τὰς κυρίας καὶ δεσποινίδας. Ἡ πρό-τασις οφείλεται εἰς τὸν γενικὸν γραμματέα κ. Καλογε-ρόπουλον, ὅστις καὶ διάλεξιν ἐποίησάτο ἄλλοτε περὶ τῆς καλλιτεχνικῆς μορφώσεως τῆς γυναικός. Ἡ σχολὴ διη-ρέθη εἰς τρία τμήματα ἑλαιογραφίας, ὑδατογραφίας καὶ πηλοπλαστικῆς. Πολλὰ μαθήτρια ἐνεγράφησαν διὰ τὴν σχολὴν δὲ ἴδιον οἶκνημα ἐνοικίασεν ἡ Ἐταιρεία.

Προσεχώς ἡ Ἐταιρεία τῶν Φιλοτέχνων ἐκδίδει ἐπε-τηρίδα, ἐν ἧ θὰ δημοσιευθῇ λογοδοσία, εἰκονίζουσα πᾶ-σαν τὴν μέχρι τοῦδε γενομένην ἐργασίαν.

ΠΟΙΚΙΛΙΑ

Οἱ μικροὶ πλανῆται.

Τρεῖς νέους μικροὺς πλανήτας ἀνεκάλυψεν ἐσχάτως ὁ κ. Μάξ Βόλφ ἐξ Ἀϊδελβέργης. Ὁ ὑποδιευθυντὴς τοῦ Ἀστεροσκοπείου τῶν Παρισίων Καγιώ, ἐβεβαίωσεν, ὅτι πράγματι δὲν ἀνεκαλύφθησαν τρεῖς μικροὶ πλανῆται, ἀλλὰ μόνον εἰς· οἱ δὲ δύο ἄλλοι ἦσαν ἤδη γνωστοί, ἀλλὰ μὲ στοιχεῖα κακῶς καθωρισμένα, τὰ ὅποια ἤδη καθώρι-σεν ὁ Βόλφ· μικροὶ πλανῆται ὑπάρχουσαν ἤδη γνωστοὶ περίπου 500. Ὁ πρῶτος ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Ἰτα-λοῦ Πιάτση τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1801 κατὰ δὲ τὰ τε-λευταῖα ἔτη ἀνεκαλύφθησαν σχεδὸν 15 καθ' ἕκαστον ἔτος· ὅλοι εὐρίσκονται συγκεντρωμένοι εἰς μίαν θέσιν τοῦ οὐ-ρανοῦ μεταξὺ τῶν μεγάλων πλανητῶν Ἀρεως καὶ Διός, ἢ δὲ ἀπόστασις των ὑπολογίζεται κατὰ προσέγγισιν εἰς τριπλὴν ἀπόστασιν μεταξὺ τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Γῆς, ἀλλ' αἱ ἀποστάσεις των εἶνε μικραὶ καὶ ὁ μικρότερος τού-των δὲν ἔχει μῆκος πλεον τοῦ χιλιομέτρου, ὡς λέγουσιν. Ὑποτίθεται ἄλλως, ὅτι αὐτοὶ οἱ μικροὶ πλανῆται εἶνε διάφορα τεμάχια μεγάλου πλανῆτου, ὅστις ἐξερράγη καὶ συνετρίβη. Εἰς μάλιστα τῶν μικρῶν τούτων πλανητῶν, ὁ καλούμενος Ἐρως, θὰ ἐπιτρέψῃ νὰ καθορισθῇ προσε-χῶς ἡ ἀπόστασις τοῦ Ἡλίου ἀπὸ τῆς Γῆς. Οἱ ἀστέρες κατὰ τὸν κ. Καγιώ ἀριθμοῦνται κατὰ δισεκατομύρια, ὡς ἀπέδειξεν ἡ φωτογραφία. Διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ δύ-ναται τις νὰ παρατηρήσῃ 6,000 ἀστέρων· μὲ τὰ δίοπτρα δὲ 400,000 ἀστέρων καὶ μὲ τὴν φωτογραφίαν 20 ἑκα-

ματα λαοῦ, κατακερματισμένου καὶ ἀπέλπιδος· λαοῦ ὑπὸ ζυγούς μυρίους στένοντος, ἐπὶ αἰῶνας δ' ὄλους ἔρποντος δειλοῦ, πρὸ δεσποτῶν καὶ ξένων καὶ ἰθυγενῶν, παρα-γαγόν τὴν ἐθνικὴν ἐνότητά, ἣτις εὐρὺ τὸ μέλλον ἠνοιγεν, εὐθύς εἰς βίον, ἤδη, ἔνδοξον καὶ ἄνετον.

Ὁ ζῶν Θεός. Εἰς κόρακας ἢ μίμησις. Ἡ φύσις ἡ πηγὴ ἡ ἀνεξάντητος, ἡ διαφιλιούσα παρθένους τὰς μορ-φάς. Τοῦ παρελθόντος αἱ μορφαὶ ἐξέλειψαν, σὺν τῷ πο-λιτισμῷ, ἄφ' οὗ ἐπήγασαν.

Ἐφ' ὅσον, ἄλλως, μέγα κ' ἂν ὑποτεθῇ τὸ κλέος τῆς ἀρχαίας εἰν' ἀδύνατον τὸ ὕψος της ἐκεῖνο νὰ ἐξήν-τλησε πᾶσαν τὴν ζωτικότητά του πνεύματος, ἀπορροφη-σαν, ἐν τῇ λάμψει του, ζῶην, ἣτις, ἐν τῇ πηγῇ καὶ τῇ οὐσίᾳ της καὶ αἰωνία εἰν' αὐτὴ καὶ ἀπειρος· καὶ ἐκ τῆς ἀναπτύξεώς της αἱ μορφαὶ χωροῦσιν εἰς τελείωσιν ἀέναντον· πολιτισμοὶ καὶ γλώσσαι ἄλλαι, ἄλλοτε, πνευματικώτε-ραι, λεπτότεραι, αἰεὶ διαφανεῖς ἀστράπτουσαι θὰ ἔλεγες.

Νῦν ὅτε τῆς ἐλευθερίας ἡ προὴ εἰσάγει ἐπιστήμην κ' ἐκπολίτευσιν, τῆς γνώσεως πληθυνομένης ὑγιούσ, τὸν-τεῦθεν, βαθμηδὸν καὶ εἰς τὸ ἔθνος μας, τοῦ Σοφοκλέους καὶ Φειδίου ἢ πατρῆς, ἡ γῆ ἣτις ἐγέν ἦσε τὸν Ὅμηρον, πολὺ δὲν θὰ βραδύνῃ ἀπαράμιλλον καὶ αὐθις χορηγούσα φύσιν ἔξοχον, ἣτις ἐποποιεῖν ἄδουσα σοφὴν βίου πολυπαθοῦς πλὴν πολυπράγμονος, τοῦ βίου τῆς Ἑλλάδος τοῦ κλεινοῦ αὐτοῦ, αἰγίλευσαν θὰ διαχύσῃ, ἄπλετον, ἐκ τοῦ φωτός της, λάμψιν ἐθνωσώτερην, διὰ χρωστήρος θεοῦ ζωγραφί-ζουσα τεράστια νοὸς θαυματουργήματα, ὑπερφύτον ἀν-θρωπίνου πνεύματος ἀφθιτα κλέη, τὸν Ἑλληνα ἑσόν, τερ-πιδὸν τὸ ἄσμα τὸ σοφὸν της μέλους· καὶ δὴ εἰς γλώσ-σαν ὀμαλὴν, ἀπλὴν, ἀπέρηττον, ἄρμονικὴν, κατακλιζού-σαν τὸ οὐς· εἰς γλώσσαν ἐρχομένην ἐκ τῆς φύσεως· ἐκ τῆς καρδίας ἀναβλύζουσαν λαοῦ· τοῦ ποιητικωτάτου τῶν λαῶν· λαοῦ ἱστορικοῦ καὶ ἠρώος καὶ μάρτυρος· διὰ πε-ριφανῶν ἀγῶνων εὐγενῶν, πολλὰ ὑπὲρ ἐλευθερίας πρά-ξαντες, ἐν ταῖς θυσίαις, πρωταγωνιστήσαντες.

Ἐτι μικρὸν καὶ θὰ φανῇ ὁ ἥλιος, ἀκτινοβόλος, σώ-ζων ὑπαρξιν σεπτὴν, ἐκ τῆς χρονίας νόσου, εἰς τὸ θάλ-πος του, τὴν τάλαιναν Ἑλλάδα, τὴν κλεινὴν αὕτην, παρθέρον, ἐσαεὶ εἰς τὰς συλλήψεις της· γεννώσαν καὶ παρθέρον διαμύσαν, ἦν ἐλησμόνησεν ὁ κόσμος ὁ σο-φός, ὁ εἰς αὕτην οφείλων τὴν σοφίαν του.

Κ' ἰδέτε οἱ προἰστοροὶ ἐφάρτησαν· ἢ ἀπὸ τῆς ἠκούστη καλλικελεύσεως, τονίζουσα τὸ ἄσμα τὸ ἐωθινόν· τὸ λαυκαγῆς ἐχρῶσσε τερπνότεατ' τὰς κορυφὰς τοῦ Παργασσοῦ· καὶ ἡ ζωὴ, σκιρτώσα, ἐξυπνᾷ παντοῦ χαρῆσσα, ὅτι λαμπρός, μετ' οὐ πολὺ ὁ ἥλιος, ἀστράπτων θ' ἀνατελῇ εἰς τὸν ὀρίζοντα, διασκεδάζων τὴν ἀχλύν, ἦν ἐπεσώρευσαν, εἰς τῆς Ἑλλάδος τὸν γλαυκὸν τὸν οὐρανόν, οἱ χρόνοι τῆς δουλείας· χρόνοι χαλεποί· αἰῶνες ἀμαθείας καὶ προλήψεων.

(Ἐπεταί τὸ τέλος)

Αἱ στιγμαὶ τῆς εὐτυχίας τοῦ βίου ὁμοιάζουσιν ἥλους σπο-ράδην ἐπὶ τοῖχου ἐμπηγμένους, οἵτινες ὁμως ἀποσπώμενοι καὶ ὁμοῦ συντιθέμενοι οὐδὲ κἂν τὴν παλάμην δύνανται νὰ πλη-ρῶσσι.

Εὐτυχία εἶναι μῦθος πάντων καὶ οὐδενὸς ἡ ἱστορία

τομύρια ἐντὸς 10 λεπτῶν. Ἐντὸς δὲ 1 1)2 ὥρας 100 ἑκατομμ. Λοιπὸν διὰ τελειῶν μηχανημάτων δύναται τις νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀνακάλυψιν 100 δισεκατομμυρίων ἀστέρων.

✠

Τὶ τρώγουσιν οἱ ἡγεμόνες.

Ὁ Αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος Β' ἔχει τὴν ὄρεξιν καὶ τὸν στόμαχον ἐνὸς δεκανέως. Τὸ εὐνοούμενον φαγητὸν τοῦ εἶνε ὁ χοῖρος ἀλατισμένος ἢ καπνιστός. Ἐν τῇ Γερμανικῇ αὐτῇ καλοῦσιν αὐτὸ τὸ φαγητὸν τοῦ γάμου φαγητὸν, διότι ὁ Γουλιέλμος τὸ ἐπέβαλεν εἰς τοὺς φιλοξενιθέντας κατὰ τοὺς γάμους τοῦ. Ἄλλ' ἐπίσης λατρεύει τὸ ἡμίψητον ροσπίφ καὶ τὰ τηγανητὰ γεώμηλα, τὴν ἐψημένην χήναν καὶ τὴν σοῦπαν μὲ λαρδί. Ἐκ τῶν τυρῶν προτιμᾷ τὸ τσέστερ καὶ τὸ μούνστερ καὶ μικρόν τι τυρίον τῆς Τουρίγκης. Ἐκ τῶν ποτῶν δὲ τὸν ζῦθον τοῦ Μονάρχου καὶ τῆς Νιρεμβέργης καταβροχθίζει μεγάλας ποσότητας· ὡς γνήσιος Γερμανός δὲ ἔχει ἰσχυρὸν στόμαχον καὶ ὑποφέρει σπανίως ἐκ δυπεψιῶν.

Ὁ Αὐτοκράτωρ Φραγκίσκος ἀγαπᾷ τὰ φαγητὰ τὰ ἔχοντα ὀλίγον ἄλας καὶ ὀλίγον πέπερι· τὰ πτηνά, τὸν ἀμνὸν καὶ τὸ κυνήγι· τὰ χόρτα φαίνονται σπανίως εἰς τὴν τράπεζάν τοῦ· ἔχει ὁμοίως ἀδυναμίαν διὰ τὰ πλακούντια καὶ λατρεύει τὰς ὀπώρας, χωνεύει δὲ κάλλιστα.

Ὁ Τσάρος Νικόλαος ἀγαπᾷ τὰ λεπτὰ φαγητὰ, τὰ ἔχοντα σάλτσαν καλὴν, ἀλλὰ χωνεύει λίαν κακῶς καὶ αἰσθάνεται συνεχῆς δυσπεψίας. Τὸ εὐνοούμενον φαγητὸν τοῦ εἶνε τὸ πιλάφι καὶ ἔν ἔθνικόν Ρωσικὸν φαγητὸν δυσκολοχώνευτον.

Ὁ βασιλεὺς Βίκτωρ Ἐμμανουὴλ καταβροχθίζει φαγητὰ πολυποίικα καὶ εἶνε φαγᾶς, μολονότι καχεκτικὸς τὸ σῶμα. Ἡ χώνευσίς τοῦ εἶνε κακὴ καὶ ὑποφέρει συνεχῶς ἀπὸ κώληκας ἕνεκα φαγητῶν παρασκευαζομένων δι' ἑλαίων. Λατρεύει ὡς γνήσιος Ἴταλὸς τὰ μακαρόνια μὲ περμεζάναν καὶ τὴν πολένταν.

Ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασίλισσα τῆς Ῥουμανίας εἰσήγαγον εἰς τὴν αὐτὴν των βαρβαρὴν Γερμανικὴν μαγειρικὴν, ἀλλ' ἔχουσι στομάχους γερούς.

Τέλος ὁ ἡγεμὼν Φερδινάνδος τῆς Βουλγαρίας ὀρέγεται τὴν Γαλλικὴν μαγειρικὴν ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ εἶνε ἐφθνή. Τὸ μαγειρεῖόν τοῦ ἐξεχωρήθη εἰς τὸν μάγειρον, ὅστις εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ χορηγῇ γεύματα καὶ προγεύματα διὰ δέκα φράγκα καθ' ἡμέραν καὶ δι' ἕκαστον πρόσωπον. Χωνεύει ἀπὸ τινος ὄχι καλὰ εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ καταφεύγῃ συνεχῶς εἰς τὰ λουτρά τοῦ Κάρλσβαδ καὶ τῆς Μαριεμβάδης.

✠

Τὸ ἔμβλημα τοῦ Γουλιέλμου.

Ἐν μικρῷ χωρίῳ τῆς Πρωσίας συνέβη τὸ ἐξῆς διασκεδαστικὸν ἀνέκδοτον. Ἐτελεῖτο μικρὰ πανήγυρις καὶ εἰς χωρικὸς πρὸς κερδοσκοπίαν ἐπειθόησε τὸ μέσον νὰ πωλῇ χρωματιστὰς φωτογραφίας τῶν τριῶν τελευταίων αὐτοκρατόρων τῆς Γερμανίας, περικοσμῶν τὸ ἐμπόρευμά τοῦ μὲ λογίδριον.

— Βλέπετε ἐδῶ, ἔλεγεν, εὐγενεῖς κυρίαί καὶ κύριοι, τὰς εἰκόνας Γουλιέλμου Α', τοῦ Φρειδερίκου Γ' καὶ τοῦ νῦν ἡγεμόνος μας Γουλιέλμου Β'. Ὁ Γουλιέλμος Α' θὰ ζῆσῃ διὰ παντός εἰς τὴν μνήμην τοῦ λαοῦ διὰ τοῦ συνήθους λογίου τοῦ «Δὲν ἔχω καιρὸν νὰ στενοχωρηθῶ». Ἡ μᾶλλον χαρακτηριστικὴ φράσις τοῦ Φρειδερίκου Γ' «μά-

θετε νὰ ὑποφέρετε χωρὶς νὰ παραπονησθε». Καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν νῦν κύριόν μας, ὅστις ὡς πάντες γνωρίζετε, ἔχει τὴν ὄρεξιν διαρκῶς νὰ ταξιδεύῃ, τὸ ἔμβλημά τοῦ εἶνε «Αὐγούστα, ετοίμασε τὰ παγάκια σου».

Τὸ λογίδριον τοῦτο τοῦ χωρικοῦ ἔφθασε μέχρι τῆς ἀστυνομίας καὶ ἀμέσως ὁ δυστυχὴς παραπέμφθη εἰς τὰ Πρωσικὰ δικαστήρια ἐπ' ἐγκλήματι καθοσιώσεως. Τὸ ἐγκλημα ἦτο διπλοῦν. ἐπειδὴ ὑπῆρχε συγχρόνως ἔλλειψις σεβασμοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὴν αὐτοκράτειραν, ὁ δὲ πωλητὴς δατεδικάσθη εἰς δέμηνον φυλάκισιν. Ἐξέτελεσε τὴν ποινὴν τοῦ· ἀλλ' ὅταν ἀπελύθη ἐπανελάθεν ἀμέσως τὸ παλαιὸν ἐπάγγελμά τοῦ καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ πωλῇ φωτογραφίας τῶν τριῶν Αὐτοκρατόρων εἰς ὅλας τὰς πανηγύρεις τῶν χωρίων. Μετερρῦθμισεν ὁμοίως ἐλαφρῶς τὸ λογίδριόν τοῦ.

— Ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος Α', λέγει τώρα, θὰ ζῆσῃ διὰ παντός εἰς τὴν μνήμην τοῦ λαοῦ χάρις εἰς τὸν λόγον τοῦ: «Δὲν ἔχω καιρὸν νὰ στενοχωροῦμαι». Ὁ Φρειδερίκος Γ' χάρις εἰς τὴν φράσιν τοῦ: «Μάθετε νὰ ὑποφέρετε χωρὶς νὰ παραπονησθε». Ὁσον δ' ἀφορᾷ τὸν νῦν χαριτόβροτον κύριόν μας ἔχει καὶ αὐτὸς τὸ ἔμβλημά τοῦ, ἀλλὰ δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ τὸ εἶπω....

Τὸ πλῆθος, τὸ ὅποιον γνωρίζει περὶ τίνος πρόκειται, δὲν συγκρατεῖται ἀπὸ τὸν αὐτὸν φόβον, ἀπὸ ὅλας δὲ τὰς γωνίας καὶ τὰς ὁδοὺς ἀκούονται ἀμέσως μυριάδες βροντωδῶν κραυγῶν.

— Αὐγούστα, ετοίμασε τὰ μπαγάκια σου. Αὐγούστα, ετοίμασε τὰ μπαγάκια σου...

Οὕτω ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος εἶνε γνωστὸς καθ' ὅλην τὴν Πρωσίαν ὑπὸ τὸ ἔμβλημα.

ΔΙΑΤΤΩΝ ΑΣΤΗΡ

Εἰκονογραφεύμενον Ἡμερολόγιον 1001

Διὰ μεγαλοπρεποῦς καὶ καλλιτεχνικωτάτης ἀγγελίας ὁ φίλος λόγιος κ. Κωνστ. Γ. Μιχαλόπουλος ἀγγέλλει τὴν ἔκδοσιν τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ «Διάττοντος Ἀστέρος» τοῦ 1901, ὅστις ὑπὸ μορφὴν Ἡμερολογίου ἐμφανιζόμενος καὶ πάλιν, εἶνε μόνον κατὰ τύπους τοιοῦτος ἐνῶ κατ' οὐσίαν κύριος σκοπὸς αὐτοῦ εἶνε ἡ συγκέντρωσις καὶ ἐπιμελὴς ἀποθησαύρισις ὁλοκλήρου τῆς φιλολογικῆς ἐνιαυσίου πνευματικῆς παραγωγῆς, ὀφειλομένης εἰς τοὺς κρατίστους καὶ δαφνηφόρους καλάμους τῶν διαπρεπεστέρων λογίων μας. Ἐτι δὲ περιέχῃ καὶ διάφορα μουσικὰ τεμάχια δι' ἄσμα καὶ κλειδοκύμβαλον. Τιμᾶται ἄδεδον δραχ. 2, χρυσόδεδον 4.—Γραφεῖα ὁδὸς Τσαμαδοῦ--10--Ἀθῆνας.

ΕΡΓΑ ΧΡΙΣΤΟΥ ΒΑΡΛΕΝΤΗ

Σύννεφα—Φλόγες—Φῶτα καὶ Σκιές—Ζαῖρα

ΕΤΟΙΜΑΖΟΝΤΑΙ

Ξεφαντώματα—Διηγήματα—Ἀπὸ τὰ Λεῖψανα

Ἐξαιρετικῶς εἰς τοὺς συνδρομητὰς μας στέλλονται ἀντὶ δραχ. 2.